

STRATEGI FÖR

SVENSKA UNESCORÅDETS VERKSAMHET

I SVERIGE 2018 - 2021

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

unesco.se

Svenska Uneskorådet
Swedish National
Commission for UNESCO

Strategi för Svenska Uneskorådets verksamhet i Sverige 2018–2021

Denna strategi ska ligga till grund för Svenska Uneskorådets verksamhet i Sverige för perioden 2018–2021.

Svenska Uneskorådets uppdrag framgår av direktiv till kommittén Svenska Uneskorådet (2013:123). Svenska Uneskorådet ska enligt direktivet bland annat

- bidra till att genomföra regeringens strategi för samarbete med Unesco,
- bistå regeringen med råd, underlag och förslag i frågor som rör Unescos verksamhet,
- informera, sprida kännedom om och skapa intresse i Sverige för Unescos verksamhet,
- handlägga och samordna ärenden som rör Unescos verksamhet, och
- samverka med andra berörda myndigheter och organisationer i frågor som rör Unescos verksamhet.

Som framgår ovan har Svenska Uneskorådet ett brett uppdrag. Samtidigt saknas riktlinjer för hur rådet bör prioritera inom ramen för uppdraget. Den strategi för Sveriges samarbete med Unesco, som regeringen beslutade om våren 2018 (U2018/01141/AI), omfattar inte arbetet med Unesco i Sverige, utan endast Sveriges samarbete med Unesco.

Syftet med strategin för Svenska Uneskorådets verksamhet i Sverige är att komplettera Svenska Uneskorådets kommittédirektiv och regeringens strategi för samarbete med Unesco 2018–2021.

Utgångspunkter för strategin

Unesco är FN:s organisation för utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation vars mål är att bidra till fred och säkerhet genom att främja samarbete och stärka universell respekt för rättvisa, rättsstatens principer och de mänskliga

rättigheterna samt grundläggande friheter som är erkända i Förenta nationernas stadga, oberoende av etnicitet, kön, språk eller religion.

Svenska Uneskorådet är Sveriges nationalkommission till Unesco. Svenska Uneskorådets arbete i Sverige ska vägledas av en demokratisk samhällssyn med tonvikt på mänskliga rättigheter så som yttrandefrihet och jämställdhet, samt stöd för det multilaterala systemet och ett effektivt och integrerat FN. Agenda 2030 för hållbar utveckling ska utgöra utgångspunkt för allt Unescorelaterat arbete i Sverige.

Svenska Uneskorådet ska systematiskt integrera ett jämställdhetsperspektiv i sitt arbete. Jämställdhetsanalyser ska ingå som en del i planering, genomförande och uppföljning av all verksamhet.

Svenska Uneskorådet har en viktig roll att främja utvecklingen och implementeringen av Unescos program och koncept i Sverige. Uneskorådet har därmed ett särskilt uppdrag att säkerställa att Unescos namn och koncept i Sverige används och utvecklas i överensstämmelse med regler, riktlinjer och beslut av till exempel Unescos styrelse och generalkonferens.

Civilsamhällesorganisationer bidrar med värdefull kunskap och stort engagemang i Sveriges Unescoarbete och civilsamhället är en viktig partner i genomförandet av strategin.

Inriktning och prioriteringar för arbete med Unesco i Sverige

Svenska Uneskorådet ska i Sverige informera, sprida kännedom om och skapa intresse för frågor där Unescos arbete bedöms hålla en hög kvalitet och där Svenska Uneskorådet har en unik eller väsentlig roll att fylla.

Svenska Unescorådet ska bidra till att lärdomar, erfarenheter och kunskaper från den globala nivån, till exempel från Unescos rapporter, när så är relevant sprids till svenska aktörer, men även att svenska erfarenheter kan bidra till kunskapsutbyte på global nivå.

Unescos främsta bidrag ligger i dess normativa arbete. Sverige har ratificerat 12 av Unescos konventioner. Unescos medlemsländer har också antagit rekommendationer inom många områden. Svenska Unescorådet bidrar till att öka kunskapen om Unescos normativa instrument och sprida Sveriges rapporter om implementering. Svenska Unescorådet kommer under strategiperioden identifiera vilka av Unescos rekommendationer som ska prioriteras.

Svenska Unescorådet kommer under 2018–2021 att särskilt prioritera områden som i ett globalt perspektiv är aktuella och angelägna, liksom frågor där Svenska Unescorådet har erfarenhet och goda förutsättningar att bidra.

Fyra teman står i fokus för Svenska Unescorådets verksamhet i Sverige 2018–2021:

- i) Utbildning för hållbar utveckling
- ii) Yttrandefrihet, kreativitet och demokrati
- iii) Kulturarv
- iv) Vetenskap för alla

i) Utbildning för hållbar utveckling

Utbildning är en mänsklig rättighet. Unesco har en central roll i FN-systemet för mål 4 i Agenda 2030, *God utbildning för alla*, och genom sambandet mellan en jämlik, inkluderande utbildning och demokratiska värderingar. Med fokus på utbildning har Svenska Unescorådet potential att ge väsentliga bidrag i utvecklingen av det svenska Agenda 2030-arbetet. Svenska Unescorådet har särskild erfarenhet av arbete med Utbildning för hållbar utveckling (delmål 4.7).

Under strategiperioden ska Svenska Unescorådet:

- Stärka det nationella arbetet med att uppnå delmål 4.7 genom samarbete med relevanta aktörer, till exempel lärarutbildningar, och genom att öka kunskapen om utbildning som en drivkraft för en hållbar utveckling, bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar, mänskliga rättigheter, jämställdhet, främjande av en kultur av fred, icke-våld och globalt medborgarskap.
- Främja tolerans och demokratiska värderingar genom att bland annat sprida information om Unescos konvention mot diskriminering inom undervisning (1960), Unescos rekommendation om utbildning för internationell förståelse (1974) och Unescos arbete med förintelseutbildning och emot våldsamt extremism.
- Främja det livslånga lärandet genom att sprida information om Unescos rekommendation rörande teknisk och yrkesrelaterad utbildning och träning, TVET, (2015) och rekommendation om vuxnas lärande och utbildning (2015).

ii) Yttrandefrihet, kreativitet och demokrati

FN:s och Unescos grundidéer om respekt för rättvisa, mänskliga rättigheter och grundläggande friheter utmanas idag och behöver försvaras och stödjas.

Svenska Unescorådet har under senare år arbetat aktivt med medie- och informationskunskap (MIK) samt med frågor om yttrandefrihet och journalisters och konstnärers ställning. Arbetet knyter an till Unescos ansvar för delmål 16.10 i Agenda 2030 (tillgång till information). Svenska Unescorådet har en viktig uppgift att förmedla kunskap från Unesco till de aktörer i Sverige som arbetar med frågorna. Relevanta instrument i sammanhanget är Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar (2005), Unescorekommendationen om konstnärens ställning (1980)

och FN:s handlingsplan för journalisters säkerhet och frågan om straffrihet. I Sverige finns flera aktörer som arbetar för pressfrihet och journalisters säkerhet och därför ska Svenska Unescorådets roll vara begränsad till att sprida information om Unescos arbete inom området.

Unescos nätverk för *kreativa städer* inrättades 2004 för att stödja samarbete mellan städer som ser kreativitet som en strategisk faktor för hållbar stadsutveckling. Städerna kan profilera sig inom sju olika områden. Nätverket har växt kraftigt på kort tid och består av 180 medlemmar (2018). Två städer i Sverige ingår i nätverket: gastronomistaden Östersund som blev medlem 2010 och musikstaden Norrköping som blev medlem 2017. Det finns för närvarande ingen övergripande nationell struktur för nätverket och samarbetet mellan de två svenska städerna har inte påbörjats.

Lokalt Unescocenter för samverkan (LUCS) inrättades 2014 efter ett förslag från Botkyrka, Eskilstuna och Malmö kommuner med syfte att arbeta för erfarenhetsutbyten kring social inkludering. Idag omfattar verksamheten 26 medlemmar med både kommuner, föreningar, kommunala bostadsbolag och högskolor.

Under strategiperioden ska Svenska Unescorådet:

- Vara en ledande och samordnande aktör för att skapa goda förutsättningar för ett samlat och långsiktigt arbete med medie- och informationskunnighet.
- Främja mångfalden av kulturyttringar och konstnärlig frihet genom att sprida kunskap om Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar (2005) och Unesco-rekommendationen om konstnärens ställning (1980).
- Ta fram en nationell strategi för Unescos nätverk för kreativa städer i samarbete med Östersund och Norrköping. Tills vidare avvakta att verka för att fler städer i

Sverige ansöker om medlemskap i nätverket för kreativa städer.

- Främja arbetet med hållbar social inkludering genom samarbete med det lokala Unescocentret för samverkan.

iii) Kulturarv

Unescos konvention om skydd för världens kultur- och naturarv (1972) innehåller krav på att länderna ska ha fungerande lagstiftning och organisation för att skydda sitt kultur- och naturarv med särskilt stort universellt värde. Världsarvslistan omfattar över 1000 världsarv och ökar med ca 25 platser varje år vilket medför en stor utmaning för Unescos arbete med konventionen. I Sverige finns ett stort lokalt och regionalt engagemang för de 15 svenska världsarven. Fokus för det svenska världsarvsarbetet ligger på förvaltning och bevarande av befintliga världsarv. Svenska Unescorådet bidrar till utformande och genomförande av den nationella världsarvsstrategin som Riksantikvarieämbetet tar fram på uppdrag av regeringen.

Unescos världsminnesprogram är ett expertprogram med syfte att öka kunskapen om, sprida information om och stärka arbetet med bevarandet av dokumentarv, det vill säga värdefulla dokument, samlingar, bibliotek och andra bärare av information som foton, film etc. I Sverige 2018 finns ingen myndighet som ansvarar för programmet. I många länder finns nationella kommittéer som arbetar med programmet. En svensk kommitté för världsminnesprogrammet, utsedd av Svenska Unescorådet, arbetar med programmet i Sverige.

Konventionen om tryggnad av det immateriella kulturarvet (2003) syftar till att föra vidare kulturell mångfald, mänsklig skaparkraft, traditioner och uttryck till kommande generationer, samt att höja medvetandet om immateriella kulturarv och främja internationellt samarbete. I enlighet med konventionen finns i Sverige en nationell förteckning över immateriella element som allmänheten kan skicka förslag till. Det finns också

en internationell lista över representativa immateriella kulturarv som är knuten till konventionen. Listan växer snabbt och riskerar att ta fokus från övrigt konventionsarbete som bevarande och levandegörande av immateriella kulturarv. Sverige har inga element på listan 2018.

Förstörelse av kulturarv liksom illegal handel med kulturföremål, leder inte bara till förluster av oskattbara, historiska tillgångar utan innebär också stor skada för individer och samhällen. Unescos konvention om åtgärder för att förbjuda och förhindra olovlig införsel, utförsel och överlåtelse av äganderätten till kulturegendom (1970) innebär krav på att länder aktivt motverkar illegal handel av kulturföremål genom att bland annat införa förebyggande åtgärder såsom exportlicenser, inventarieförteckningar och straff-påföljder. I detta arbete ska också beaktas 1954 års Haagkonvention om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt och dess två protokoll. I enlighet med dessa åtar sig länder att respektera och skydda kulturegendom i väpnad konflikt i alla de länder som är statsparter. Länder åtar sig att i fredstid säkerställa att respektive militär följer konventionen i händelse av väpnad konflikt.

Under strategiperioden ska Svenska Unescorådet:

- Verka för att svenska världsarv, utifrån ett globalt perspektiv, stärker sitt arbete med världsarvspedagogik, forskning och Agenda 2030.
- Verka för att Sverige fokuserar världsarvsarbetet på förvaltning och bevarande av befintliga världsarv och inte nominerar fler världsarv.
- Bidra till att stärka intresset för dokumentarv i Sverige och samverka med svenska världsminneskommittén utveckla en nationell strategi för världsminnesprogrammets roll och syfte i Sverige.

- Bidra till att öka mångfalden i Sveriges förteckning över immateriellt kulturarv och bidra till att öka kunskapen om konventionen om tryggnad av det immateriella kulturarvet (2003) i Sverige, samt verka för att Sverige tills vidare avvaktar att nominera element till Unescos lista över representativa immateriella kulturarv.

- Motverka kulturarvsförstörelse och illegal handel med kulturföremål genom att öka kunskapen i Sverige om Unescos kulturkonventioner samt relevanta FN-resolutioner.

iv) Vetenskap för alla

Det är en mänsklig rättighet att få ta del av vetenskapens framsteg och dess förmåner. Vetenskap och forskning har en avgörande roll i att uppnå målen i Agenda 2030 om en globalt hållbar utveckling. Flera av Unescos program har en viktig roll som länk mellan beslutsfattare och vetenskapssamhället i uppfyllandet av Agenda 2030.

Unescos biosfärprogram är ett unikt samarbete mellan nästan 700 biosfärområden där nya metoder för hållbar utveckling testas. Det finns i dag fem biosfärområden i Sverige samt två kandidaturområden. Det svenska biosfärprogrammet leds av en nationell kommitté och samordnas av en nationell koordinator.

FN har beslutat om ett årtionde för hållbar havsforskning 2021–2030.¹ Unescos mellanstatliga program för hav, IOC, har ett samordnande ansvar för årtiondet.

Det svenska kategori II-centret för vatten-samarbete, *International Center for Water Cooperation*, inrättades 2014 efter ett beslut av Unescos generalkonferens och blev då det första Unesco kategori II-centret i Sverige. Verksamheten styrs av ett avtal mellan Stockholm International Water Institute (SIWI), Sverige och Unesco som gäller till 2020 varefter centrets verksamhet

¹ United Nations Decade of Ocean Science for Sustainable Development (Res. A/72/L.18)

ska utvärderas. Därefter beslutar Unesco om en eventuell förlängning av avtalet.

Eventuella nya kategori II-center i Sverige ska redan initialt ha en stabil organisatorisk form och tydligt bidra till Unescos arbetsprogram och den svenska Unescostrategins genomförande.

I samarbete med L'Oréal Sverige och Sveriges unga akademi har Svenska Unescorådet uppmärksammat behovet av fler kvinnor inom forskning genom att instifta L'Oréal-Unesco *For Women in Science*-priset i Sverige.

I Unescos nätverk av Unesco-professurer finns åtta professorer i Sverige. Metoden för att utnämna nya svenska Unescoprofessurer ändrades 2017 med syfte att tydliggöra utnämningsprocessen.

Under strategiperioden ska Svenska Unescorådet:

- Stötta biosfärprogrammet i Sverige för att uppnå långsiktigt tryggad finansiering och tydlig organisatorisk struktur, samt stärka kopplingen mellan forskning och biosfärområdenas aktiviteter. Verka för att de två kandidatområdena Voxnadalen och

Vindelälven-Juhtatdahka utses av Unesco till biosfärområden.

- Bidra till gränsöverskridande vatten-samarbete genom att stötta International Center for Water Cooperation i arbetet med att uppnå långsiktigt tryggad finansiering och tydlig organisatorisk struktur.
- Uppmuntra svenska aktörer att bidra till genomförandet av FN:s årtionde för hållbar havsforskning 2021–2030.
- Främja kvinnors deltagande i forskning genom For Women in Science-priset i Sverige.
- Främja en fri forskning genom att sprida information om Unescos rekommendation om forskning och forskare (2017).
- Säkerställa att svenska Unesco-professurer är en resurs i arbetet med genomförandet av den svenska Unesco-strategin, Agenda 2030 samt denna strategi. En ny utlysning ska därför ske under strategiperioden med syfte att komplettera med professorer i strategiska ämnesområden.

Uppföljning

Denna strategi följs upp årligen med möjlighet till revidering.

BILAGA

Konventioner som Sverige har ratificerat

- Världskonventionen om upphovsrätt (1952)
- Konvention om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt (1954)
- Andra protokollet till 1954 års Haagkonvention om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt
- Konvention mot diskriminering inom undervisningen (1960)
- Konvention om åtgärder för att förbjuda och förhindra olovlig införsel, utförsel och överlåtelse av äganderätten till kulturegendom (1970)
- Konvention om våtmarker av internationell betydelse, i synnerhet såsom livsmiljö för våtmarksfåglar (1971)
- Konvention om skydd för världens kultur- och naturarv (1972)
- Konvention om erkännande av studier, diplom och examina avseende högre utbildning i stater som tillhör Europaregionen inom Unesco (1979)
- Konvention om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen (1997)
- Konventionen om tryggnad av det immateriella kulturarvet (2003)
- Internationell konvention mot dopning inom idrotten (2005)
- Konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar (2005)

Rekommendationer

Det finns för närvarande 34 Unesco-rekommendationer (hela listan finns [här](#)). Ungefär vart fjärde år ska medlemsstaterna rapportera till Unesco om sitt arbete med att genomföra följande rekommendationer:

- Recommendation concerning Education for International Understanding, Co-operation and Peace and Education relating to Human Rights and Fundamental Freedoms, 1974
- Revised Recommendation concerning the International Standardization of Educational Statistics, 1978
- Recommendation concerning the Status of the Artist, 1980
- Recommendation on the Recognition of Studies and Qualifications in Higher Education, 1993
- Recommendation concerning the Promotion and Use of Multilingualism and Universal Access to Cyberspace, 2003
- Recommendation on the Historic Urban Landscape, 2011
- Recommendation concerning Technical and Vocational Education and Training (TVET), 2015
- Recommendation on Adult Learning and Education, 2015
- Recommendation concerning the Protection and Promotion of Museums and Collections, their diversity and their role in society, 2015
- Recommendation concerning the Preservation of, and access to, Documentary Heritage including in digital form, 2015
- Recommendation on Science and Scientific Researchers, 2017